

کتابخانه آیت‌الله مرعشی از نگاه مجله العالم

□ کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی چگونه پی افکنده شد؟

● قسمتی از نسخه‌های اولیه کتابخانه از طریق ارثیه پدر بزرگم به وی منتقل شده است. علاقه پدرم به نسخ خطی روزبه‌روز افزایش پیدا می‌کند. سرانجام یک شب در سال ۱۲۴۰ق در زندان نجف گرفتار می‌شود؛ چرا؟ چون که جلو به یغما بردن تنها نسخه خطی ریاض‌العلماء را گرفته بود. انگلیسیها مأمورانی داشتند که نسخه‌های نفیس و نادر مسلمانان را برای انگلستان خریداری می‌کردند. نماینده حاکم انگلیس می‌خواست این کتاب را از یک پیرزن بخرد، که با مخالفت آیت‌الله مرعشی مواجه شد. همچنین ایشان طی سالیان متمادی یک وعده از غذای روزمره خویش را حذف کرده بود تا بتواند با پول آن کتاب بخرد. برخی مواقع نیز در طول چند روز فقط یک وعده غذا می‌خورد. ایشان روزه استیجاری می‌گرفت و شبانه در کارگاههای شخصی کار می‌کرد، تا بتواند یک کتاب یا یک نسخه خطی خریداری کند. این‌گونه بود که توانست بنایی با این عظمت را برای نسلهای آینده به یادگار بگذارد.

□ چگونه این تعداد محدود کتاب به دهها هزار رسید؟

● با تلاشهای مستمر پدرم در ایران، و مأمور کردن بنده به گشت وگذار در شهرهای مختلف و یافتن نسخه‌های کهن، روزبه‌روز بر غنای کتابخانه افزوده می‌شد؛ مثلاً برای خرید کتاب چندین شب در یک شهر می‌ماندم تا بتوانم کتاب مورد نظر را تهیه

کنم. همچنین آیت‌الله مرعشی با علما و شخصیت‌های شیعی و سنی در کشورهای اسلامی، نظیر مصر، یمن، مغرب، عراق، سوریه، اندونزی، پاکستان و هند مکاتبه و ارتباط داشت. کتاب المسلسلات فی الاجازات - که درباره مبادله اجازة روایت حدیث با علمای بزرگ اهل تسنن است - گواه بر این مدعاست. روابط پدرم با علمای اهل تسنن به گونه‌ای بود که برخی می‌گفتند ایشان سنی شده است. تاریخ برخی مکاتبات و نامه‌نگاریها به هفتاد سال پیش برمی‌گردد، که دلیلی روشن بر توجه پدرم به وحدت مسلمانان است. ارتباطات و مکاتبات فراوان ایشان سبب افزایش نسخ کتابخانه شد.

□ نسخه‌های خطی عربی در کتابخانه چه اندازه است؟

● ۶۵ درصد نسخه‌های خطی، و ۴۵ درصد کتب چاپی کتابخانه به زبان عربی است. بقیه کتب به زبانهای فارسی، انگلیسی، روسی، آلمانی، ترکی، فرانسه، اردو و ... است.

* * *

مجله العالم در ادامه، مراحل پیشرفت کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی (ره) را برمی‌شمرد:

- این کتابخانه در سال ۱۹۶۶م تأسیس شد. در آن روزگار کتابخانه حاوی ۱۳۰۰ جلد کتاب بود.

- در سال ۱۹۷۴م ساختمان کنونی (با مساحت ۱۵۰۰ مترمربع) افتتاح شد، که دارای پنج طبقه است، و تعداد کتاب‌های چاپی آن به شانزده هزار رسید.

- پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کتابخانه مورد عنایت ویژه مسئولان قرار می‌گیرد. در سال ۱۹۹۰م حدود سیصد هزار کتاب چاپی و ۲۵ هزار نسخه خطی داشت. آمار مراجعه کنندگان - که قبل از انقلاب چندصد نفر بود - پس از انقلاب به بیش از دو هزار نفر در روز افزایش یافت.

- در سال ۱۹۹۶م دو روز از ایام هفته مخصوص مطالعه خواهران گردید. حدود چهار هزار نفر از خواهران، و بیش از چهل هزار نفر از برادران، عضو این کتابخانه‌اند.

- ساختمان جدید - که کار ساخت آن از هشت سال پیش شروع شده - در سال آینده افتتاح خواهد شد. این ساختمان - که در مجاورت ساختمان کنونی است - از هفت طبقه تشکیل می‌شود، و ضد زلزله و حریق است. همچنین به سیستم‌های پیشرفته مرمت، نگهداری و... مجهز خواهد شد. گنجایش کتاب آن پنج میلیون نسخه برآورد می‌شود.

- کتابخانه هم‌اکنون به قسمتهای مختلف، از جمله: ریزفیلیم، مرمت، آفت‌زدایی و سالن مطالعه مجهز است. در حال حاضر تعداد کارکنان اداری و فنی کتابخانه ۱۵۰ نفر است.

* * *

العالم زندگینامه آیت‌الله مرعشی نجفی را چنین به تصویر می‌کشد:

- در بیستم صفر ۱۳۱۵ در نجف اشرف چشم به جهان گشود.

- در ۲۷ سالگی به درجه اجتهاد نایل آمد.

- در سال ۱۳۴۲ق به ایران مهاجرت کرد و با شیخ عبدالکریم حائری درتأسیس حوزه علمیه قم (۱۳۴۳ق) مشارکت فعال داشت.

- مدرّس حوزه علمیه نجف و قم بود. ایشان یکی از مراجع طراز اول شیعه در نیمه اول قرن چهاردهم هجری به‌شمار می‌رفت. ۶۷ سال از عمر پربرکت خویش را صرف تدریس علوم اسلامی کرد. ۱۴۷ تصنیف در فقه، اصول، حدیث، حکمت، فلسفه، ادبیات، علوم قرآنی، تفسیر، منطق، تاریخ و انساب از وی به یادگار مانده است.

- تأسیس و مشارکت در ساخت دهها مدرسه علمیه و مرکز علمی و مسجد در داخل و خارج ایران.

- مخالفت سرسخت با اشغال عراق به‌دست انگلیسیها. همچنین از قیام شیعیان ایران به رهبری امام خمینی علیه السلام بر ضد رژیم پهلوی در سال ۱۹۶۳م حمایت کرد. - اهتمام ویژه به مشکلات جهان اسلام؛ از جمله: نزاعهای سیاسی در ایران، عراق، مصر، ترکیه.

- به زهد و تقوا و کمک به محرومان و نظم در کارهایش شهرت یافته بود.

- پس از رحلت ایشان (۱۴۱۱ق)، بسیاری از محبان و مقلدانش در تشییع جنازه‌اش شرکت داشتند.
- آیت‌الله مرعشی در ورودی کتابخانه خویش مدفون گشته است، چراکه در وصیتنامه‌اش فرموده است. «مرا زیر پای محققان علوم اسلامی دفن کنید.»